

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากการที่ประเทศไทยประสบกับวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี 2540 ได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในอาชีพ รายได้ รายจ่าย หนี้สิน วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเฉพาะในชนบท เนื่องจากแรงงานถูกเลิกจ้างจึงไม่มีรายได้ส่งให้ครอบครัว และบางส่วนต้องเดินทางกลับภูมิลำเนา ซึ่งกลายเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาต่างๆ นอกจากนี้ ความยากจนและการใช้ทรัพยากรอย่างไม่เป็นธรรม สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นมรดกตกทอดของชาติ ถูกทำลายและเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมา เช่น การระบาดของยาเสพติด อาชญากรรม และปัญหาความยากจน ซึ่งเป็นปัญหาที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานานแสนนาน

จากปัญหาที่กล่าวมานั้น ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนชนบท แนวคิดในเรื่องเศรษฐกิจชุมชน และเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในยุคหลังวิกฤตทางเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนนั้นเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ มุ่งเน้นในการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยอาศัยแรงงานและทรัพยากรในท้องถิ่น ประกอบกับภูมิปัญญาท้องถิ่น อาศัยกระบวนการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน ทำให้เกิดผลผลิตที่สามารถเลี้ยงดูประชาชนในชุมชนได้ ทำให้ประชาชนในชนบทสามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้เกิดกระแสจากภาคประชาชนในการนำเสนอทิศทางการพัฒนาประเทศแนวใหม่ คือการพัฒนาประเทศแบบมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน

ประเด็นปัญหาที่หยิบยกขึ้นมาอีกประการหนึ่ง คือการที่ประชาชนที่มีฐานะยากจนขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อประกอบกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้ แต่เนื่องจากไม่มีคุณสมบัติและรายได้ไม่เพียงพอที่จะขอสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ หรือสถาบันการเงินในระบบ ทำให้ประชาชนเหล่านี้ต้องหันไปพึ่งเงินกู้นอกระบบ ที่คิดอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าแหล่งเงินทุนในระบบมาก เนื่องจากผู้ให้กู้มีอำนาจในการต่อรองสูงกว่าผู้ขอกู้ ทำให้ประชาชนเหล่านี้ไม่ได้รับความเป็นธรรม ถูกเอารัดเอาเปรียบ และไม่สามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดนโยบายหนึ่ง

ที่เป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาดังกล่าว นั่นก็คือ นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลโดยมี พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ที่แถลงต่อรัฐสภา โดยจัดตั้งขึ้นเป็นองค์การมหาชน ตามพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2544 โดยองค์ประกอบของ โครงการ ประกอบด้วย กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ที่เป็นตัวแทน กู้เงินจากธนาคารออมสิน เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจัดสรรเงิน ให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่จัดตั้งขึ้นและผ่านการประเมินความพร้อมจาก คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด / อำเภอ กองทุนละ 1 ล้านบาท โดยกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง (คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง) สามารถนำเงินไปบริหารจัดการเงินทุน เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้พึ่งพาตนเอง พัฒนาความคิดริเริ่ม แก้ไขปัญหา ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ในหมู่บ้านและชุมชนเมือง กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ สร้างความเข้มแข็งทาง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

อย่างไรก็ตาม การที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะประสบผลสำเร็จได้นั้นต้อง ประกอบด้วยหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็น การที่ชาวบ้านหรือสมาชิกกองทุนมีจิตสำนึกร่วมกันในการ เป็นเจ้าของกองทุน มีส่วนร่วมในการกำหนดกติกาด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง รวมทั้ง เคารพในกติกาที่กำหนดร่วมกัน การมีคณะกรรมการกองทุนที่เป็นคนดี มีความรู้ มีประสบการณ์ มีความเสียสละและรับผิดชอบ ตลอดจนมีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งการเรียนรู้ร่วมกัน คิดร่วมกัน ทำร่วมกัน ติดตามตรวจสอบร่วมกัน และรับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม มีความ สามัคคี ความเอื้ออาทร เกื้อกูลผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งมีการประสานความร่วมมือทั้งในด้านการเรียนรู้ และกิจกรรมร่วมกัน ในลักษณะเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง เพื่อให้กองทุนหมู่บ้าน นั้นมีความ มั่นคงและสามารถยืนหยัดต่อไปได้ในอนาคต

กองทุนหมู่บ้าน บ้านป่าไผ่กลาง หมู่ 7 ตำบล แซ่ซ้าง อัดอ สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติแห่งหนึ่งที่เริ่มก่อตั้งเมื่อ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2544 โดย เปิดรับสมัครประชาชนในหมู่บ้านเป็นสมาชิกของกองทุนครั้งแรก จำนวน 106 คน จนถึงปัจจุบันมี สมาชิกรวมทั้งสิ้น 330 คน คณะกรรมการบริหาร 15 คน ชาย 7 คน หญิง 8 คน กรรมการที่ ปรีภษา 5 คน กองทุนหมู่บ้าน บ้านป่าไผ่กลาง ได้รับการโอนเงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชน

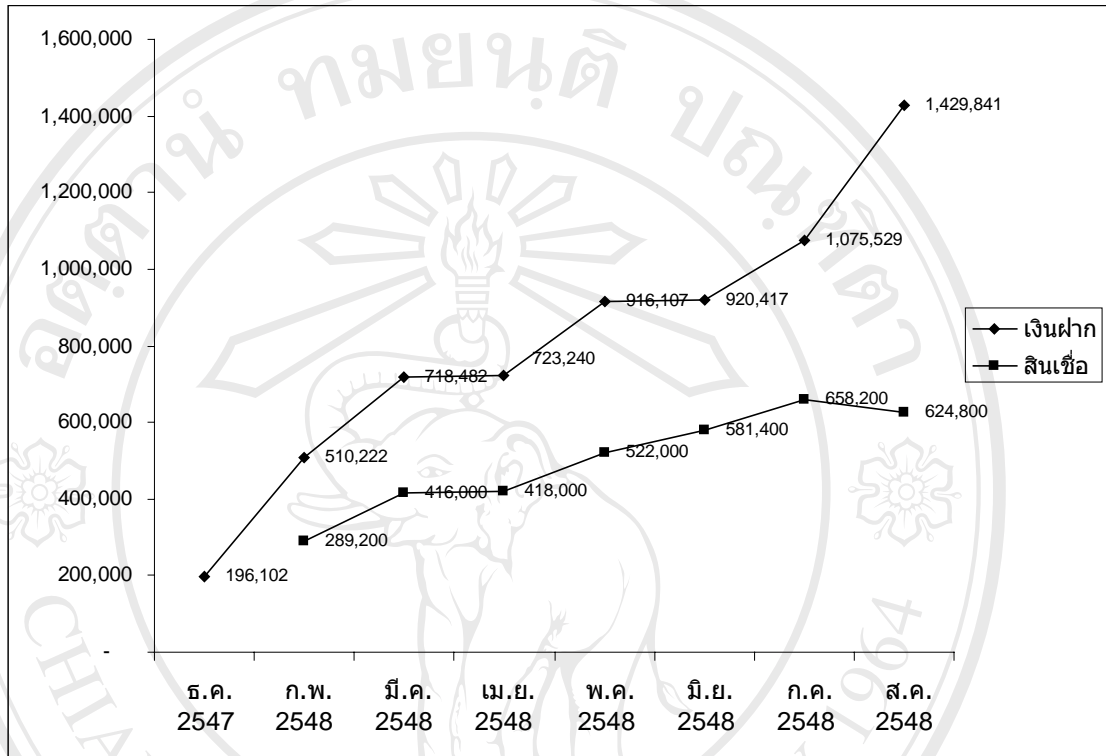
เมืองแห่งชาติ เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2544 จำนวนเงิน 1,000,000 บาท (หนึ่งล้านบาทถ้วน) ผ่านธนาคารออมสิน สาขา สันกำแพง

สมาชิกกองทุนได้คัดเลือกกรรมการการบริหารงาน จำนวน 15 คน โดยแบ่งออกเป็นฝ่าย ๆ ได้แก่ ฝ่ายเหรียญกษาปณ์ ฝ่ายเลขานุการ ฝ่ายอนุมัติเงินกู้ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายตรวจสอบและประเมินผล ฝ่ายติดตามหนี้และมีกรรมการที่ปรึกษาอีก จำนวน 5 คน เพื่อทำงานร่วมกันบริหารงานกองทุน โดยทางคณะกรรมการได้แจ้งให้สมาชิกยื่นคำขอกู้เพื่อนำไปประกอบอาชีพพร้อมแนบโครงการมาด้วย เมื่อต้นเดือนกันยายน 2544 โดยได้แยกประเภทเงินกู้ออกเป็น 2 ประเภท คือ เงินกู้สามัญและเงินกู้ฉุกเฉิน คณะกรรมการได้พิจารณาและอนุมัติเงินกู้รุ่นแรก จำนวน 95 ราย เป็นจำนวน 1,000,000 บาท โดยแยกเป็น กลุ่มเกษตรกรรม จำนวน 20 ราย กลุ่มอุตสาหกรรม จำนวน 65 ราย กลุ่มอื่นๆ จำนวน 4 ราย และกลุ่มเงินกู้ฉุกเฉิน จำนวน 6 ราย นอกจากนั้นทางคณะกรรมการได้จัดให้มีการประชุมประจำเดือนทุกเดือน และรับชำระเงินค่าหุ้นและชำระหนี้เงินกู้ ตลอดจนบริการเงินกู้แก่สมาชิกทุกเดือน เมื่อมีปัญหาใดๆ เกิดขึ้นก็จะต้องร่วมกันแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีทุกครั้ง

นับตั้งแต่กองทุนหมู่บ้าน บ้านป่าไผ่กลางได้เริ่มดำเนินงานมาจนถึงปัจจุบัน กิจการของกองทุนหมู่บ้านได้ขยายตัวและพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงขั้นจัดตั้งเป็นธนาคารหมู่บ้าน โดยได้รับการสนับสนุนจากธนาคารออมสินและทำพิธีเปิดธนาคารหมู่บ้าน บ้านป่าไผ่กลาง เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2547 โดยมีนายสุวิทย์ คุณกิตติ ประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และนายกรพจน์ อัศวินวิจิตร ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ร่วมลงนามในบันทึกความร่วมมือในการพัฒนากองทุนหมู่บ้านเพื่อก้าวไปสู่การเป็นสถาบันการเงินชุมชนและธนาคารหมู่บ้าน

จากแนวคิดที่ว่า เงินของชุมชนให้ชุมชนรักษาดูแล และนำเงินที่เก็บรักษานั้นมาพัฒนาชุมชน ซึ่งจากเดิมเงินของชุมชน นำไปฝากสถาบันการเงินอื่น และไปหล่อเลี้ยงหรือนำไปพัฒนาในภาครัฐกิจและอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงถือว่า บ้านป่าไผ่กลาง เป็นธนาคารหมู่บ้านแห่งแรกของประเทศไทยที่พัฒนารูปแบบมาจากกองทุนหมู่บ้าน โดยภายหลังจากที่เป็นธนาคารหมู่บ้าน บ้านป่าไผ่กลางแล้ว ทำให้ผลการดำเนินงานทั้งด้านเงินฝากและสินเชื่อมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ดังรูปที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบเงินฝากและสินเชื่อของธนาคารหมู่บ้าน บ้านป่าไผ่กลาง ตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2547 ถึงเดือน สิงหาคม 2548

รูปที่ 1.1 แสดงการเปรียบเทียบเงินฝากและสินเชื่อของธนาคารหมู่บ้าน บ้านป่าไผ่กลาง ตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2547 ถึงเดือน สิงหาคม 2548

ที่มา : ธนาคารหมู่บ้านป่าไผ่กลาง (2548)

จากรูปที่แสดง จะเห็นได้ว่าเงินฝากของธนาคารหมู่บ้าน ในรอบ 8 เดือน ขยายตัวอย่างต่อเนื่องเป็นเครื่องแสดงถึงความเชื่อมั่นของสมาชิก หรือผู้ฝากเงินที่มีต่อการบริหารงานของธนาคารหมู่บ้าน ในการนี้ธนาคารหมู่บ้านได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก เท่ากับเงินฝากออมทรัพย์ของธนาคารทั่วไป เพื่อมิให้เป็นภาระต่อธนาคารหมู่บ้าน และในขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างฐานลูกค้าของธนาคารหมู่บ้านในตัวด้วย ในส่วนของสินเชื่อจะเห็นว่ามี的增加ขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน แต่เป็นไปในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป เนื่องจากคณะกรรมการต้องมีความระมัดระวังในการให้สินเชื่อ ซึ่งถือว่าประสบความสำเร็จทางด้านสินเชื่อของธนาคารหมู่บ้านยังไม่ชำนาญเท่าที่ควร

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาถึงศักยภาพในการพัฒนาของกองทุนหมู่บ้าน โดยจะศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการปรับเปลี่ยนกองทุนหมู่บ้านให้เป็นธนาคารหมู่บ้าน ตลอดจนสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนกองทุนหมู่บ้าน บ้านป่าไผ่กลางให้ได้รับเลือกให้เป็นธนาคารหมู่บ้านแห่งแรกของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และผลประกอบการที่ผ่านมาของกองทุนหมู่บ้าน และองค์กรของภาครัฐที่ให้การ

สนับสนุนแก่กองทุนหมู่บ้าน เพื่อใช้เป็นแนวทางให้สำหรับกองทุนหมู่บ้านอื่น ที่ต้องการพัฒนา กองทุนหมู่บ้านของตนเองเป็นธนาคารหมู่บ้านต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการปรับเปลี่ยนกองทุนหมู่บ้านให้เป็นธนาคารหมู่บ้าน
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบจากกองทุนหมู่บ้าน บ้านป่าไผ่กลาง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ให้เป็นธนาคารหมู่บ้าน

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

ทำให้ทราบรูปแบบการปรับเปลี่ยนกองทุนหมู่บ้านให้เป็นธนาคารหมู่บ้าน รวมทั้งทราบถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบของกองทุนหมู่บ้าน เป็นธนาคารหมู่บ้าน และนำข้อมูล ที่ได้มาใช้เป็นแนวทางสำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอื่นที่ต้องการปรับเปลี่ยนกองทุน หมู่บ้านของตนเองได้พัฒนาเป็นธนาคารหมู่บ้าน

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้ทำการศึกษาในพื้นที่หมู่บ้านป่าไผ่กลาง หมู่ที่ 7 ตำบลแซ่ซ่าง อำเภอ สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย สมาชิกหรือผู้ฝากเงินธนาคารหมู่บ้าน คณะกรรมการ บริหารธนาคารหมู่บ้าน รวมทั้งหน่วยงานสนับสนุนได้แก่ ธนาคารออมสินสาขาสันกำแพง สำนัก งานพัฒนาชุมชน อำเภอสันกำแพง

1.5 นิยามศัพท์

กองทุนหมู่บ้าน หมายถึงกองทุนหมู่บ้านที่จัดตั้งตามพระราชกฤษฎีกา กองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

คณะกรรมการ หมายถึงคณะกรรมการกองทุนของแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของ สมาชิก จำนวน 15 คน

ครัวเรือน หมายถึงครอบครัวตามทะเบียนบ้าน อันประกอบไปด้วย บิดา มารดา สามี ภรรยา บุตร ญาติพี่น้อง อยู่รวมกัน

เงินฝากสัจจะ หมายถึงเงินที่สมาชิกตกลงที่จะฝากหรือออมไว้กับกองทุน ตามที่จะตกลง กัน จะถอนได้ต่อเมื่อพ้นจากการเป็นสมาชิกภาพแล้ว

ธนาคารหมู่บ้าน หมายถึงกองทุนหมู่บ้านที่มีศักยภาพในการบริหาร มีการจัดการที่มีประสิทธิภาพและทำงานโปร่งใส พัฒนารูปแบบในการให้บริการแก่สมาชิกทั้งรับฝากเงิน ให้ยืมเงิน ตลอดจนพิจารณาให้กู้แก่สมาชิก ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้จะหมายถึง ธนาคารหมู่บ้าน บ้านป่าไผ่กลาง หมู่ที่ 7 ตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

สมาชิก หมายถึงสมาชิกกองทุนหมู่บ้านรวมทั้งผู้ฝากเงินธนาคารหมู่บ้าน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved